

دیدگاه اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی: آیا نظرات دانشجویان واقعاً اهمیتی دارد؟

عبدالحسین شکورنیا*

چکیده

مقدمه: بررسی نظرات اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی می‌تواند موجب شناخت نقاط قوت و ضعف سیستم ارزشیابی شده و در دستیابی به اهداف ارزشیابی و ارتقای کیفیت مفید واقع گردد. این مطالعه با هدف بررسی تأثیر نمره ارزشیابی استاد توسط دانشجویان بر نگرش اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی در دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در سال ۸۸-۱۳۷۸ انجام گرفته است.

روش‌ها: در یک مطالعه توصیفی-مقطعی، تمامی اعضای هیأت‌علمی غیر بالینی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور (تعداد ۲۰۵ نفر) مورد بررسی قرار گرفتند. برای گردآوری داده‌ها از دو پرسشنامه نظرسنجی از اساتید درباره ارزشیابی‌های دانشجویی و پرسشنامه ارزشیابی استاد توسط دانشجویان استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و آزمون t و ضریب همبستگی اسپیرمن تجزیه و تحلیل شد.

نتایج: بین میانگین نظرات گروه اساتید با نمره ارزشیابی پایین نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی ($2/98 \pm 0/45$) و اساتید گروه بالا ($3/45 \pm 0/38$) تفاوت معنادار آماری مشاهده شد ($p > 0/001$). محدوده میانگین نظرات اساتید گروه پایین از $2/42$ تا $3/79$ و گروه بالا از $2/23$ تا $4/55$ بود.

نتیجه‌گیری: نتایج این بررسی نشان داد بین نظرات گروه اساتید با نمره ارزشیابی پایین و گروه اساتید با نمره ارزشیابی بالا تفاوت معنادار آماری وجود دارد و در این ارتباط میانگین نظرات اساتید گروه بالا بیشتر است. یعنی اساتید با نمره ارزشیابی بالا در مقایسه با اساتید با نمره ارزشیابی پایین نگرش مثبت‌تری درباره ارزشیابی‌های دانشجویی دارند.

واژه‌های کلیدی: ارزشیابی‌های دانشجویی، نظرات اساتید، دانشجویان، اعضای هیأت‌علمی

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / تابستان ۱۳۹۰؛ ۱۱(۲): ۸۴ تا ۹۳

مقدمه

ارزشیابی دانشجویان از نحوه تدریس اساتید اطلاعات مفیدی هم برای بهبود کیفیت آموزش و روش تدریس اساتید و هم برای تصمیم‌گیری درباره ارتقا و استخدام اعضای هیأت‌علمی فراهم می‌آورد(۳). بعضی از دلایل بکارگیری این نوع ارزشیابی در دانشگاه‌ها عبارتند از: ۱) همخوانی و نزدیکی نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی با نظرات تعداد زیادی از اساتید؛ ۲) مفید بودن نقطه نظرات دانشجویان در اصلاح و بهبود رویه تدریس اساتید؛ ۳) واقعی بودن نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی نسبت به سایر روش‌ها از قبیل ارزشیابی توسط هم‌متیان،

ارزشیابی‌های دانشجویی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی رسماً از سال ۱۹۲۷ میلادی به عنوان بخش مهمی از ارزشیابی‌های آموزشی به کار گرفته می‌شود(۱). در حال حاضر نیز تقریباً در تمامی دانشگاه‌ها از نظرات دانشجویان برای ارزشیابی‌های آموزشی و اندازه‌گیری کیفیت تدریس اساتید استفاده می‌شود(۲).

* نویسنده مسؤول: عبدالحسین شکورنیا (مریی)، گروه ایمنی‌شناسی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران. shakurnia@yahoo.com
این مقاله در تاریخ ۸۸/۶/۳۰ به دفتر مجله رسیده، در تاریخ ۸۹/۳/۲۴ اصلاح شده و در تاریخ ۸۹/۴/۱۴ پذیرش گردیده است.

مسئولین و یا خود ارزشیابی؛ ۴) منحصر به فرد بودن نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی در تبیین اینکه دانشجویان درباره درس و استاد چه احساسی دارند و چگونه می‌اندیشند و بالاخره ۵) سهولت و راحتی انجام ارزشیابی‌های دانشجویی (۴).

با توجه به گسترش سریع ارزشیابی‌های دانشجویی در دو دهه اخیر و استفاده وسیع از نتایج آن در مراکز دانشگاهی، محققان زیادی تلاش نموده‌اند با انجام تحقیقاتی در این زمینه و کشف کاستی‌های این روش ارزشیابی، اعتبار نتایج آنرا افزایش دهند. در این ارتباط پژوهش‌های زیادی درباره محتوای پرسشنامه ارزشیابی استاد توسط دانشجویان، افزایش روایی و پایایی نتایج حاصل از آن و همچنین نقش عوامل مخدوش کننده بسیاری که در ارزشیابی‌های دانشجویی تأثیر گذار است، انجام گرفته است (۷ تا ۱۱). اما علی‌رغم انجام مطالعات بسیار در ابعاد مختلف ارزشیابی‌های دانشجویی، تحقیقات بسیار کمی در ارتباط با خود اساتید که موضوع ارزشیابی هستند صورت گرفته است (۷). در صورتی‌که بدون حمایت و همکاری اساتید ارزشیابی‌های دانشجویی ثمربخش خواهد بود.

پژوهش‌هایی در ارتباط با نگرش اساتید درباره ارزشیابی‌های دانشجویی و بررسی نقش عوامل زمینه‌ای از قبیل رتبه علمی، سابقه، سن و جنس اساتید انجام گرفته است (۸ تا ۱۱). اما هیچ یک از این مطالعات نتوانسته است دقیقاً توضیح دهد که چرا برخی از اساتید با ارزشیابی‌های دانشجویی موافقت و بعضی دیگر مخالفند. بیشتر این محققین بیان داشته‌اند اساتیدی احساس مثبتی نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی دارند که نمره بالایی از دانشجویان دریافت می‌نمایند. اما تاکنون مطالعات زیادی ارتباط بین نمره ارزشیابی اساتید و نگرش آنان نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی را مورد پژوهش قرار نداده است.

رایان (Ryan) و همکارانش نشان دادند که ارزشیابی

استاد توسط دانشجویان باعث کاهش رضایت و دلگرمی اساتید شده و همچنین اساتید را به کاهش استانداردها و عدم جدیت در تدریس و آموزش دانشجویان سوق می‌دهد (۱۲). نتایج مطالعه دیگری در سال ۱۹۹۱ نشان داد که ارزشیابی‌های دانشجویی باعث کاهش رضایت‌مندی اساتید نشده است (۱۳). جاکوبز (Jacobs) با انجام مطالعه‌ای دریافت که اکثریت اساتید باور ندارند که ارزشیابی‌های دانشجویی تأثیر منفی روی رفتار اساتید دارد، بلکه بر عکس اعتقاد دارند که استفاده از ارزشیابی‌های دانشجویی ضرورت دارد (۱۴).

ریچ (Rich) دریافت اساتیدی که با بکارگیری نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی مخالفند بیشتر وقتشان صرف پژوهش می‌شود و تدریس و آموزش دانشجویان برای آنها اهمیت زیادی ندارد (۱۵). اسپنسر (Spencer) و همکارش دریافتند که فقط ۲۳٪ اساتید گزارش نموده‌اند که بر اساس ارزشیابی‌های دانشجویی آموزش و روش تدریس خود را تغییر داده‌اند (۱۶).

با عنایت به نتایج تحقیقات انجام شده، مطالعه حاضر بر اساس سؤالات زیر طراحی و انجام گرفته است: آیا اساتیدی که نمره بالاتری از دانشجویان دریافت نموده‌اند از آنهایی که نمره پایین‌تری دریافت نموده‌اند نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی نگرش مثبت‌تری دارند؟ و آیا بین نمره دریافتی استاد از دانشجویان و نگرش او به ارزشیابی‌های دانشجویی همبستگی وجود دارد؟ این مطالعه با هدف بررسی ارتباط نمره ارزشیابی استاد توسط دانشجویان با نگرش اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی در دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز انجام گرفته است.

روش‌ها

در این مطالعه توصیفی-مقطعی، جامعه مورد مطالعه را کلیه اعضای هیأت علمی غیر بالینی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز که در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ در

توسط مرکز مطالعات دانشگاه جهت ارزشیابی تدریس اعضای هیأت علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد، در مرکز مطالعات دانشگاه از طریق اعتبار محتوی و صوری تایید و پایایی آن با محاسبه آلفای کرونباخ و با $\alpha=0/84$ تایید شده بود.

داده‌های این مطالعه از اطلاعات حاصل از این دو پرسشنامه به دست آمد. یکی پرسشنامه‌های نظرسنجی اساتید که به ضمیمه یک برگه مبنی بر توجیه و توضیح هدف مطالعه جهت تمامی اساتید غیر بالینی دانشکده‌های مختلف ارسال گردید؛ و دوم پرسشنامه ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان، که توسط مرکز مطالعات دانشگاه در اختیار دانشجویان قرار گرفت و نتایج حاصل از آن که نمره ارزشیابی استاد توسط دانشجویان بود به عنوان نظرات دانشجویان از دفتر ارزشیابی مرکز مطالعات دانشگاه اخذ شد.

میانگین نمره‌های ارزشیابی تمامی دروسی که استاد در آن ترم تدریس کرده بود به عنوان نمره ارزشیابی استاد توسط دانشجویان به صورت یک نمره واحد و به عنوان نمره ارزشیابی همان استاد، از دفتر ارزشیابی مرکز مطالعات دانشگاه اخذ و در کنار نظرات همان اساتید در پرسشنامه نگرش سنجی که با مقیاس نمره گذاری یک تا پنج بود به عنوان نگرش آن استاد درباره ارزشیابی‌های دانشجویی وارد رایانه شده و بانک داده‌های این مطالعه را تشکیل دادند.

داده‌ها بر اساس نمرات ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان به دو دسته تقسیم شدند. اساتیدی که نمره ارزشیابی مساوی یا بالاتر از ۴ داشتند به عنوان گروه بالا(گروهی که نمره ارزشیابی بالایی از دانشجویان دریافت نموده‌اند) و اساتیدی که نمره ارزشیابی پایین از ۴ داشتند به عنوان گروه پایین در نظر گرفته شدند. سپس نظرات اساتید گروه پایین و بالا درباره سؤالات مربوط به ارزشیابی‌های دانشجویی مندرج در پرسشنامه نظرخواهی از اساتید (پرسشنامه ۲۵ سؤالی) به صورت

دانشکده‌های مختلف به آموزش و تدریس اشتغال داشتند، تشکیل می‌داد. حجم نمونه مورد بررسی کلیه اعضای هیأت علمی غیر بالینی به تعداد ۲۰۵ نفر بودند که هر ساله یک نوبت از طریق پرسشنامه توسط دانشجویانشان ارزشیابی می‌شدند.

برای گرد آوری داده‌ها از دو پرسشنامه نظرسنجی از اساتید درباره ارزشیابی‌های دانشجویی و ارزشیابی استاد توسط دانشجویان استفاده شد. پرسشنامه اول که به منظور بررسی نظرات اساتید به کار گرفته شد مشتمل بود بر ۲۵ سؤال بر مبنای مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از کاملاً موافقم (امتیاز ۵) تا کاملاً مخالفم (امتیاز ۱). این پرسشنامه شامل ۵ دسته سؤال (عناوین ۱-۲۴) و یک سؤال کلی بود. پنج دسته سؤال عبارتند از: اهداف ارزشیابی‌های دانشجویی (۶-۱)، نظرات اساتید درباره نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی (۱۰-۷)، محتوای سؤالات پرسشنامه ارزشیابی استاد توسط دانشجویان (۱۵-۱۱)، جنبه‌های منفی ارزشیابی‌های دانشجویی (۲۱-۱۶) و کاربردهای ارزشیابی‌های دانشجویی (۲۴-۲۲). سؤال شماره ۲۵ درباره موافقت کلی با ارزشیابی‌های دانشجویی است. محتوای پرسشنامه در یک نشست با حضور ۵ نفر از کارشناسان و صاحب‌نظران ارزشیابی مورد بررسی قرار گرفت و روایی آن تایید شد. پایایی پرسشنامه نیز به روش همسانی درونی و محاسبه آلفای کرونباخ ارزیابی شد و ضریب آلفای کرونباخ به میزان $0/82$ تعیین گردید. پرسشنامه دوم، پرسشنامه ارزشیابی استاد توسط دانشجویان مشتمل بر ۱۵ سؤال پنج گزینه‌ای از بسیار ضعیف تا عالی با مقیاس نمره گذاری یک تا پنج بود که توسط دفتر ارزشیابی دانشگاه در جلسات پایانی ترم توسط دانشجویان تکمیل شده و پس از جمع‌بندی، میانگین کل سؤالات پرسشنامه به صورت یک نمره به عنوان امتیاز ارزشیابی استاد توسط دانشجویان تعیین و در کارنامه ارزشیابی استاد ثبت می‌گردید. پایایی و روایی این پرسشنامه که همه ساله

پایین از ۲/۴۲ تا ۳/۷۹ و گروه بالا از ۲/۲۳ تا ۴/۵۵ بود. کمترین میانگین نمره نظرات اساتید گروه پایین گزینه شماره ۸ «اساتید نتایج ارزشیابی استاد توسط دانشجویان را قبول دارند» و کمترین میانگین نمره نظرات اساتید گروه بالا گزینه شماره ۱۷ «توان و بازدهی استاد را کاهش می‌دهد» بود. بیشترین میانگین نمره نظرات اساتید گروه پایین و بالا گزینه شماره ۱۳ «روش ارائه درس و مهارت تدریس» بود (جدول ۱).

میانگین نظرات اساتید گروه پایین و بالا در ارتباط با «اهمیت ارزشیابی‌های دانشجویی» بترتیب ۲/۹۰ و ۳/۳۴ بود. بالاترین میانگین نظرات اساتید گروه پایین سؤال شماره ۱۰ «مسئولین نتایج ارزشیابی استاد توسط دانشجویان را قبول دارند» با میانگین ۳/۴۱ و اساتید گروه بالا سؤال شماره ۷ «من نتایج ارزشیابی استاد توسط دانشجویان را قبول دارم» با میانگین ۳/۶۰ بود.

میانگین نظرات اساتید گروه پایین و بالا در ارتباط با «جنبه‌های منفی ارزشیابی‌های دانشجویان» بترتیب ۲/۹۷ و ۲/۴۷ بود. بیشترین میانگین در این مجموعه سؤالات برای هر دو گروه اساتید گزینه شماره ۲۰ «نمی‌تواند نحوه تدریس استاد را مشخص نماید» با میانگین ۳/۶۴ و ۲/۸۷ بترتیب برای گروه پایین و بالا بود. بین نظرات اساتید گروه پایین و بالا در این مجموعه سؤالات همبستگی معنادار مشاهده شد ($F=0/928$ و $p<0/01$).

میانگین نظرات اساتید گروه پایین و بالا در ارتباط با «کاربرد نتایج ارزشیابی‌های دانشجویان» بترتیب ۲/۷۴ و ۳/۵۵ بود. کمترین میانگین نظرات اساتید گروه پایین و بالا در این ارتباط سؤال شماره ۲۴ «اطلاعات مفیدی برای مسئولین جهت ترفیع اساتید فراهم می‌آورد» بترتیب با ۲/۴۹ و ۳/۳۶ می‌باشد. در این ارتباط نیز بین نظرات اساتید گروه پایین و بالا همبستگی مثبت وجود دارد که از نظر آماری معنادار است ($F=1/000$ و $p<0/01$).

در ارتباط با موافقت کلی با ارزشیابی استاد توسط دانشجویان، بین میانگین نظرات اساتید گروه پایین و بالا

میانگین و انحراف معیار تعیین و مورد بررسی قرار گرفت.

برای بررسی نتایج حاصل از پرسشنامه نظرسنجی اساتید که بر اساس مقیاس لیکرت تهیه شده بود (سؤالات ۱-۲۵)، میانگین هر یک از سؤالات پرسشنامه برای اساتید گروه‌های بالا و پایین به سه سطح تقسیم شد: مخالف، بی‌نظر و موافق. میانگین زیر ۲/۴۹ به عنوان مخالف، میانگین ۲/۵۰ تا ۳/۴۹ به عنوان بی‌نظر و میانگین بالاتر از ۳/۵۰ به عنوان موافق محسوب گردید.

داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS-15 تجزیه و تحلیل شد. برای خلاصه کردن داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی شامل میانگین و انحراف معیار و برای بررسی تفاوت میانگین نظرات اساتید گروه‌های بالا و پایین از آزمون t و برای تعیین رابطه بین نظرات اساتید گروه پایین و بالا از ضریب همبستگی اسپیرمن (Spearman) استفاده گردید.

به لحاظ رعایت ملاحظات اخلاقی مشارکت افراد در این مطالعه اختیاری بود و برای پرهیز از این که استادان در نوشته‌ها با نام ظاهر شوند هر یک از آنها با شماره رمزی مشخص شد. در نهایت پرسشنامه‌ها بدون نام و اطلاعات و به طور کلی تجزیه و تحلیل شدند.

نتایج

از ۲۰۵ پرسشنامه ارسال شده تعداد ۱۸۴ پرسشنامه تکمیل و برگشت داده شد. میزان برگشت پرسشنامه ۸۹/۷ درصد بود. از این تعداد ۷۸ نفر (۴۲/۵ درصد) زن و ۱۰۶ نفر (۵۷/۵ درصد) مرد بودند. ۱۸۳ عضو هیأت علمی مورد مطالعه شامل ۷ استاد (۳/۸ درصد)، ۳۴ دانشیار (۱۸/۵ درصد)، ۶۱ استادیار (۳۳/۲ درصد) و ۸۲ مربی (۴۴/۵ درصد) بودند.

میانگین نظرات اساتید گروه پایین نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی $2/98 \pm 0/45$ و اساتید گروه بالا $3/45 \pm 0/38$ بود ($p < 0/001$). محدوده میانگین نظرات اساتید گروه

دانشجویان) امتیاز بالاتر از ۴ داده بودند یعنی نگرش مثبت داشتند، و ۲۷/۷ درصد از اساتید گروه بالا در پاسخ به این سؤال امتیاز کمتر از ۴ داده بودند یعنی نگرش مثبت نداشتند.

تفاوتی قابل ملاحظه در حد ۰/۹۰ مشاهده گردید (میانگین اساتید گروه پایین ۲/۸۱ و گروه بالا ۳/۷۱ و ۰/۰۰۰۱ < p). البته حدود ۳۱ درصد اساتید گروه پایین در پاسخ به این سؤال (موافقت کلی با ارزشیابی استاد توسط

جدول ۱: مقایسه نظرات اساتید با نمره ارزشیابی بالا و پایین نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی

p	t	میانگین گروه بالا	میانگین گروه پایین	عناوین سؤالات پرسشنامه
				هدف ارزشیابی‌های دانشجویان:
۰/۰۰۱*	-۵/۵۵	۴/۰۰±۰/۸۷	۳/۱۶±۱/۱۷	۱. باعث بهبود کیفیت آموزش می‌شود.
۰/۰۰۱*	-۵/۹۲	۳/۴۳±۱/۰۳	۲/۵۳±۱/۰۲	۲. ارتباط بین استاد و دانشجو را افزایش می‌دهد.
۰/۰۰۱*	-۵/۷۱	۳/۸۱±۰/۸۹	۲/۹۴±۱/۱۸	۳. منعکس کننده نحوه تدریس استاد می‌باشد.
۰/۰۰۱*	-۶/۱۴	۳/۷۵±۰/۹۴	۲/۷۸±۱/۱۶	۴. اطلاعات مفیدی برای ارتقای استاد فراهم می‌آورد.
۰/۰۰۱*	-۴/۶۷	۴/۰۱±۰/۸۱	۳/۳۵±۱/۱۱	۵. فرصتی برای خود ارزشیابی استاد فراهم می‌آورد
۰/۰۰۱*	-۵/۶۷	۲/۸۹±۱/۰۳	۲/۰۸±۰/۸۷	۶. انگیزش دانشجویان را برای یادگیری افزایش می‌دهد
				اهمیت نتایج ارزشیابی‌های دانشجویان:
۰/۰۰۱*	-۵/۱۷	۳/۶۰±۱/۰۸	۲/۷۳±۱/۱۹	۷. من نتایج ارزشیابی استاد توسط دانشجویان را قبول دارم
۰/۰۰۱*	-۴/۵۲	۲/۹۷±۰/۸۱	۲/۴۲±۰/۸۲	۸. اساتید نتایج ارزشیابی استاد توسط دانشجویان را قبول دارند
۰/۰۰۳	-۱/۹۵	۳/۳۰±۰/۸۲	۳/۰۶±۰/۸۱	۹. دانشجویان نتایج ارزشیابی استاد توسط دانشجویان را قبول دارند
۰/۷۸۹	-۰/۲۶۷	۳/۴۵±۰/۸۷	۳/۴۱±۱/۰۵	۱۰. مسؤولین نتایج ارزشیابی استاد توسط دانشجویان را قبول دارند
				جنبه‌هایی از تدریس که توسط دانشجو باید ارزشیابی شود:
۰/۰۰۱*	-۵/۵۹	۴/۱۷±۱/۰۵	۳/۱۹±۱/۳۱	۱۱. ویژگی‌های شخصیتی استاد
۰/۰۰۱*	-۵/۶۱	۴/۴۵±۰/۷۸	۳/۵۸±۱/۳۱	۱۲. محتوای تدریس و توان علمی استاد
۰/۰۰۱*	-۵/۶۳	۴/۵۵±۰/۷۰	۳/۷۹±۱/۱۲	۱۳. روش ارائه درس و مهارت تدریس استاد
۰/۰۰۱*	-۳/۳۴	۴/۰۰±۰/۹۵	۳/۴۹±۱/۱۱	۱۴. روابط فیما بین استاد و دانشجویان
۰/۰۰۱*	-۴/۴۷	۴/۱۲±۰/۸۹	۳/۴۳±۱/۱۷	۱۵. ارزیابی یادگیری دانشجویان
				جنبه‌های منفی ارزشیابی‌های دانشجویان:
۰/۰۰۲*	۳/۱۸	۲/۵۰±۰/۹۵	۲/۹۸±۱/۰۴	۱۶. باعث تنش در روابط استاد و دانشجو می‌شود
۰/۰۰۵*	۲/۸۳	۲/۲۳±۰/۷۸	۲/۶۰±۱/۰۳	۱۷. توان و بازدهی آموزشی استاد را کاهش می‌دهد
۰/۰۰۵*	۲/۶۸	۲/۲۳±۰/۸۵	۲/۶۲±۱/۰۹	۱۸. محتوا و استانداردهای آموزشی را کاهش می‌دهد

۰/۰۶۷	۱/۸۴	۲/۷۳±۱/۱۶	۳/۰۵±۱/۲۰	۱۹. جدیدیت و تدریس استاندارد استاد را تحت الشعاع قرار می‌دهد
۰/۰۰۱*	۴/۷۷	۲/۸۷±۱/۱۰	۳/۶۴±۱/۰۵	۲۰. نمی‌تواند نحوه تدریس استاد را مشخص نماید
۰/۰۰۱*	۴/۷۳	۲/۳۱±۰/۹۰	۳/۰۰±۱/۰۶	۲۱. رابطه بین استاد و دانشجو را مخدوش می‌کند
کاربرد نتایج ارزشیابی‌های دانشجویان				
۰/۰۰۱*	۴/۷۳	۳/۸۶±۰/۸۶	۳/۱۵±۱/۱۶	۲۲. یک منبع مفید برای بازخورد دادن به استاد می‌باشد
۰/۰۰۱*	-۴/۸۲	۳/۴۳±۰/۹۹	۲/۶۳±۱/۰۹	۲۳. اطلاعات مفیدی برای ارتقا و تقدیر از استاد فراهم می‌آورد
۰/۰۰۱*	-۵/۲۰	۳/۳۶±۱/۰۹	۲/۴۹±۰/۹۸	۲۴. اطلاعات مفیدی برای مسئولین جهت ترفیع اساتید فراهم می‌آورد
۰/۰۰۱*	-۵/۹۷	۳/۷۱±۱/۰۲	۲/۸۱±۱/۰۲	۲۵. میزان موافقت کلی با ارزشیابی استاد توسط دانشجویان

† اختلاف معنادار است.

بحث

این مطالعه با هدف بررسی تفاوت نظرات اساتید با نمره ارزشیابی پایین و اساتید با نمره ارزشیابی بالا نسبت به ارزشیابی استاد توسط دانشجویان طراحی گردیده است. نظرسنجی از اساتید نشان داد که بین نظرات اساتید گروه پایین و بالا تفاوت معنادار آماری وجود دارد و در این ارتباط میانگین نظرات اساتید گروه بالا بیشتر است؛ یعنی اساتید با نمره ارزشیابی بالا در مقایسه با اساتید با نمره ارزشیابی پایین نگرش مثبت‌تری نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی دارند.

نتایج حاصل نشان می‌دهد که در مجموع، اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی نگرش مثبت دارند و میانگین کسب شده از سؤالات مختلف بین گروه‌های پایین و بالا اختلاف معنادار آماری دارد. در مطالعاتی که در این ارتباط در دنیا انجام شده نیز چنین نتایجی مشاهده شده است (۱۹-۱۷). به عنوان مثال نتایج مطالعه‌ای مشابه نشان داد نگرش اساتید نیجریه‌ای در ارتباط با ارزشیابی‌های دانشجویی مثبت است (۱۷). همچنین در مطالعه تایوان که بر روی ۷۰ نفر از اعضای هیأت‌علمی انجام شد، در جنبه‌هایی از ارزشیابی‌های دانشجویی بین میانگین نظرات اساتید گروه پایین و بالا اختلاف معنادار آماری وجود

داشت که با مطالعه فعلی مطابقت دارد (۱۸). بررسی میانگین نظرات اساتید در مورد «اهداف ارزشیابی‌های دانشجویی» نشان می‌دهد که میانگین نظرات اساتید گروه بالا در مقایسه با گروه پایین بیشتر است که این موضوع نشان‌دهنده نگرش مثبت آنان به اهداف این گونه ارزشیابی‌ها می‌باشد. در بین این مجموعه سؤالات، اساتید گروه پایین نسبت به سؤال شماره ۱ «باعث بهبود کیفیت آموزش می‌شود» و همچنین سؤال شماره ۵ «فرصتی برای خود ارزیابی اساتید فراهم می‌آورد» مثل اساتید گروه بالا نگرش مثبت دارند یعنی هر دو گروه اساتید، اولویت اصلی ارزشیابی‌های دانشجویی را اهداف تکوینی آن می‌دانند. ایداکا (Idaka) با بررسی نظرات ۶۰۰ عضو هیأت‌علمی دریافت که نگرش اساتید نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی زمانی که با اهداف تکوینی انجام می‌شوند مثبت‌تر است (۱۷). نتایج مطالعه جویباری نیز حاکی از آن بوده است که اساتید نظرات دانشجویان را مهم تلقی کرده و در پی برطرف نمودن موارد خواسته شده از سوی دانشجویان می‌باشند (۲۰).

در ارتباط با «اهمیت ارزشیابی‌های دانشجویی» سه گروه از جامعه دانشگاهی درگیر می‌باشند. اساتید {که ارزیابی می‌شوند}، دانشجویان (که ارزیابی می‌کنند) و مسئولین (مصرف‌کننده نتایج ارزشیابی). از چهار سؤالی

که در این ارتباط در پرسشنامه آمده، هر دو گروه اساتید با دادن میانگین بالا به گزینه شماره ۱۰ «مسئولین نتایج ارزشیابی استاد توسط دانشجویان را قبول دارند» اعتقاد دارند مسئولین بیشترین اهمیت را برای این گونه ارزشیابی‌ها قائل می‌باشند؛ که با نتایج مطالعه چانگ در تایوان همخوانی دارد (۱۸). همچنین هر دو گروه اساتید با دادن کمترین میانگین به سؤال شماره ۸ «اساتید نتایج ارزشیابی استاد توسط دانشجویان را قبول دارند» بر این باورند که اساتید اهمیت کمی برای ارزشیابی‌های دانشجویی قائل می‌باشند و نسبت به این نوع ارزشیابی‌ها نگرش منفی دارند. اساتید گروه بالا اعلام نموده‌اند که خودشان برای نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی اهمیت قائل می‌باشند. شاید کسب نمره بالا از دانشجویان علت نگرش مثبت این دسته از اساتید به نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی بوده باشد.

هر دو گروه اساتید درباره «جنبه‌هایی از تدریس که توسط دانشجو باید ارزشیابی شود» تفاهم دارند. هر دو گروه اساتید در این مورد که مهم‌ترین سؤالی که بایستی در پرسشنامه ارزشیابی گنجانده شود «روش آموزش و مهارت تدریس» استاد است توافق دارند. این نتیجه با مطالعه‌ای مشابه در تایوان که مهارت و روش تدریس استاد بالاترین میانگین را داشته کاملاً همخوانی دارد (۱۸). در یک مطالعه در دانشگاه علوم پزشکی اهواز نیز قدرت بیان و روش تدریس استاد با میانگین ۴/۰۵ به عنوان مهم‌ترین عامل در تدریس استاد گزارش گردیده است (۲۱).

کمترین میانگین نظرات اساتید در ارتباط با «جنبه‌های منفی ارزشیابی‌های دانشجویان» بیانگر این است که اساتید هر دو گروه اهمیت کمی برای جنبه‌های منفی ارزشیابی‌های دانشجویی قائل بوده و در مجموع به این نوع ارزشیابی بدبین نمی‌باشند. و میانگین پایین‌تر نظرات اساتید گروه بالا در این ارتباط نیز ضمن تاکید بر این موضوع نشان‌دهنده نگرش مثبت‌تر این دسته از اساتید

می‌باشد. هر دو گروه اساتید روی گزینه شماره ۲۰ «نمی‌تواند نحوه تدریس استاد را مشخص نماید» توافق دارند. این موضوع نشان‌دهنده عدم توافق اساتید و دانشجویان روی مفهوم و تعریف «تدریس خوب یا تدریس مؤثر» می‌باشد و یکی از عوامل اصلی اختلاف نظر بین آنان در ارزشیابی دانشجویان از نحوه تدریس اساتید است. استیونس (Stevens) در بررسی نظرات ۲۲۶ استاد و ۵۷۲ دانشجو دریافت که اساتید و دانشجویان روی این موضوع که ارزشیابی‌های دانشجویی واقعا می‌تواند «تدریس مؤثر و خوب» را اندازه‌گیری کند تفاهم ندارند (۲۲). شاید علت اصلی انتقاد و مقاومت اساتید در مقابل ارزشیابی‌های دانشجویی نیز در این نکته نهفته باشد. گروهی از اساتید معترضند و اعتقاد دارند که با اتکالی به این نظرات نمی‌توان قضاوت صحیحی درباره عملکرد آموزشی اساتید ارائه کرد. بران (Beran) معتقد است علت عدم پذیرش این ارزشیابی‌ها عدم توافق روی مفهوم تدریس مناسب یا اثربخش می‌باشد (۱۹).

در زمینه «کاربرد نتایج ارزشیابی‌های دانشجویان» بیشترین میانگین نظرات هر دو گروه اساتید در این مجموعه سؤالات نسبت به گزینه شماره ۲۲ «یک منبع مفید برای بازخورد دادن به استاد می‌باشد» و کمترین آن نسبت به سؤال شماره ۲۴ «اطلاعات مفیدی برای مسئولین جهت ترفیع اساتید فراهم می‌آورد» بود و در هر دو مورد اساتید گروه بالا در مقایسه با گروه پایین نگرش مثبت‌تری داشته‌اند. وضعیت حاضر بیانگر آنست که هر دو گروه اساتید نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی را یک منبع بازخورد برای استاد می‌دانند اما اساتیدی که نمره بالاتری از دانشجویان کسب نموده‌اند در مقایسه با آنهایی که نمره پایین‌تری کسب نموده‌اند، احساس بهتری نسبت به بکارگیری نتایج ارزشیابی دارند. یعنی کاربرد تکوینی نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی نسبت به کاربردهای دیگر آن بیشتر مورد پذیرش اساتید می‌باشد. این نتایج با مطالعه چانگ در تایوان کاملاً همخوانی

دارد (۱۸). بران (Beran) در بررسی نظرات ۳۵۷ عضو هیأت علمی دانشگاه‌های کانادا دریافت که بیشتر اساتید نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی را به عنوان یک منبع ارزشمند برای دادن بازخورد، کاملاً مناسب می‌دانند و به‌سادگی می‌پذیرند، اما از این که این نتایج به عنوان یک سند در تبیین کیفیت تدریس آنها محسوب شده و در ارتقا و استخدام آنان به کار گرفته شود، نگرانند (۱۹).

نتایج یک مطالعه در زاهدان نشان داد اساتیدی که نمره بالاتری از دانشجویان دریافت کرده‌اند تمایل بیشتری نسبت به ارزشیابی استاد توسط دانشجو از خود نشان می‌دهند (۲۳). در مطالعه حاضر نیز تفاوت قابل ملاحظه در میانگین نظرات اساتید پایین و بالا در زمینه موافقت کلی با ارزشیابی‌های دانشجویی بیانگر موافقت بیشتر اساتیدی است که نمره بالاتری از دانشجویان دریافت کرده‌اند.

بر اساس یافته‌های پژوهش، اساتید با نمره ارزشیابی بالا موافقت بیشتری نسبت اهمیت و کاربرد نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی در فراهم آوردن شرایطی جهت بهبود و ارتقای کیفیت تدریس دارند. پژوهشگران بر این باورند که اساتید گروه بالا در مقایسه با گروه پایین، به خاطر کسب نمرات بالا و نسبتاً مطلوب از دانشجویان، به ارزشیابی‌های دانشجویی خوش بین بوده و انگیزه بیشتری برای پذیرش و بکارگیری نتایج این ارزشیابی‌ها در اصلاح روش تدریس خود دارند. جالب توجه اینکه اساتیدی که نگرش مثبت به ارزشیابی‌های دانشجویی دارند در استفاده از نتایج این ارزشیابی‌ها در ترفیع و استخدام اعضای هیأت علمی هم موافقت بیشتری نشان داده‌اند.

علی‌رغم نگرش مثبت گروهی از اساتید به ارزشیابی‌های دانشجویی، اما هنوز دسته‌ای از اساتید ضمن انتقاد شدید از انجام این نوع ارزشیابی‌ها، با بکارگیری این نتایج در هرگونه تصمیم‌گیری در تبدیل وضعیت و یا استخدام اعضای هیأت علمی مخالفند. آیا مخالفت این دسته از

اساتید با ارزشیابی‌های دانشجویی ارتباطی به نمره کسب شده از دانشجویان دارد؟ آیا عدم انتظار استاد از نمره‌ای که توسط دانشجو به او داده می‌شود می‌تواند علت این عدم موافقت با نفس ارزشیابی‌های دانشجویی بوده باشد؟ با توجه به وجود نگرش منفی در تعدادی از اساتید گروه بالا می‌توان نتیجه‌گیری کرد که علاوه بر این موضوع، احتمالاً عوامل دیگری نیز در بروز این عدم موافقت دخیل می‌باشد بررسی دیدگاه و تجربیات اساتید در دو مطالعه در دانشگاه‌های علوم پزشکی گیلان و گلستان نشان داده است که نارضایتی اساتید از ارزشیابی‌های دانشجویی به دلایلی از قبیل عدم مشارکت اساتید در این فرایند، عدم نظارت و توجه کافی مسئولین، مناسب نبودن شیوه اجرای ارزشیابی و کاربرد نتایج ارزشیابی‌ها در دانشگاه‌ها می‌باشد (۲۴ و ۲۵).

در این مطالعه حجم نمونه مورد بررسی در مقایسه با مطالعات انجام شده بسیار بالاتر بوده است، اما این پژوهش دارای محدودیت‌هایی نیز بود. در این بررسی دانشجویان مقاطع تحصیلی مختلف (کاردانی، کارشناسی و دکتری) و اعضای هیأت علمی با رشته‌های تحصیلی مختلف و تخصص‌های متفاوت شرکت داشتند که این تنوع ممکن است نتایج ارزشیابی را تا حدودی تحت تأثیر قرار داده باشد. بنابراین انجام مطالعات دیگری با حذف تأثیر این عوامل توصیه می‌شود.

نتیجه‌گیری

نتایج مطالعه بیانگر آن بود که به طور کلی اساتید با نمره ارزشیابی بالا در مقایسه با اساتید با نمره ارزشیابی پایین نگرش مثبت‌تری نسبت به ارزشیابی‌های دانشجویی دارند. شاید کسب نمره بالا از دانشجویان علت نگرش مثبت این دسته از اساتید به نتایج ارزشیابی‌های دانشجویی بوده باشد. نظر به اهمیت و نقش ارزشیابی‌های دانشجویی در ارتقای کیفیت و بهبود فرایند آموزش در دانشگاه، برنامه‌ریزی دقیق و بازنگری در

روش‌های اجرایی ارزشیابی و فراهم نمودن محیطی مناسب و امن برای اساتید به منظور مقبولیت نتایج ارزشیابی نزد آنان و جلب مشارکت بیشتر اساتید در گرفتن بازخورد مناسب از نتایج ارزشیابی توصیه می‌شود.

منابع

1. Chang TS. Faculty attitudes toward student ratings: Do the resultant rating scores really matter? [Cited 2011 May 19]. Available from: <http://www.npue.edu.tw/adm/research/%E5%AD%B8%E5%A0%B1/16/%E5%BC%B5%E5%BE%B7%E5%8B%9D.pdf>
2. Alhija FN, Fresko B. Student Evaluation of Instruction: What Can Be Learned from Students' Written Comments? *Studies in Educational Evaluation*. 2009; 35(1): 37-44.
3. Marsh HW, Roche L. The Use of Students' Evaluations and an Individually Structured Intervention To Enhance University Teaching Effectiveness. *American Educational Research Journal*. 1993; 30(1), 217-251.
4. Fischer JD. Implications of Recent Research on Student Evaluations of Teaching. *Montana Professor*. 2006; 17(1): 11-17
5. Feldman KA. Consistency and Variability Among College Students in Rating Their Teachers and Courses: A Review and Analysis. *Research in Higher Education*. 1977; 6: 223-74.
6. Cohen PA. Effectiveness of Student-Rating Feedback for Improving College Instruction: A Meta-Analysis of Findings. *Research in Higher Education*. 1980; 13(4): 321-41.
7. Wachtel HK. Student Evaluation of College Teaching Effectiveness: A Brief Review. *Assessment and Evaluation in Higher Education*. 1998; 23(2): 191-211.
8. Centra, JA, Gaubatz NB. Is There Gender Bias in Student Evaluations of Teaching. *Journal of Higher Education*. 2000; 71(1): 17-33.
9. Avi-Itzahak T, Kremer L. An Investigation into the Relationship between University Faculty Attitudes Toward Student Rating and Organizational and Background Factors. *Educational Research Quarterly*. 1986; 10(2): 31-38.
10. Birnbaum MH. A Survey of Faculty Opinions Concerning Student Evaluations of Teaching. [Cited 2011 May 19]. Available from: <http://psych.fullerton.edu/mbirnbaum/faculty3.htm>
11. Sharifi M, Jourabchi Z, Alipour Haydari M. [Teachers effectiveness on student assessment of teachers and the course]. *Journal of Qazvin University of Medical Science*. 2002; 6(2): 81-87. [Persian]
12. Ryan JJ, Anderson JA, Birchler AB. Student Evaluation: The Faculty Responds. *Research in Higher Education*. 1980; 12(4): 317-33.
13. Baxter EP. The TEVAL experience 1983-1988: the impact of a student evaluation of teaching scheme on university teachers. *Studies in Higher Education*. 1991; 16(2): 151-78.
14. Jacobs LC. University Faculty and Students' Opinions of Student Ratings. *Indiana Studies in Higher Education*. Bureau of Evaluative Studies and Testing, Indiana University, Bloomington, IN 47405
15. Rich, HE. Attitude of college and university faculty towards the use of student evaluations. *Educational Research Quarterly*. 1976; (1): 17-27.
16. Spencer PA, Flyr ML. The formal evaluation as an impetus to classroom change: Myth or reality? (Research/Technical Report). 1992. Riverside, CA: Riverside Community College.
17. Idaka II, Joshua MT. Attitude of Academic Staff in Nigerian Tertiary Educational Institutions to Student Evaluation of Instruction (SEI): A Case Study of Cross River State University. *Educational Research and Reviews*. 2009; 10(4): 470-4
18. Chang T. Results of student ratings: Does faculty attitude matter? *Bulletin of Educational Psychology*. 2003; 35(2): 183-200.
19. Beran, TN, Rokosh, JL. Instructors' Perspectives on the Utility of Student Ratings of Instruction. *Instructional Science: An International Journal of the Learning Sciences*. 2009; 37(2): 171-84
20. Jouybari L, Sanagou A, Cheraghali F. [Aya bazkhorde daneshjooyan be eslahe amoozeshi monjar mishaved? Barrasye tajrobie asatid]. *Sabz Journal: Abstract of 10th National Congress of*

- Medical Education. Shiraz: Shiraz University of Medical Science; 2009. [Persian]
21. Shakournia A, Motlagh ME, Malayeri AR, Jahanmardi A, Komaili Sani H. [Students' Opinion on Factors Affecting Faculty Evaluation in Jondishapoor Medical University]. Iranian Journal of Medical Education. 2005; 5(2): 101-10. [Persian]
  22. Stevens GE. Teaching by Whose Objectives? The View of Students and Teachers. 1978 (ERIC Document Reproduction Service)
  23. Keykhaei A, Navidian A, Tabasi MA, Sargazi GH. [Study of ZUMS faculty members' views on faculty members' assessment]. Tabib-e-Shargh. 2002; 4(3): 135-40. [Persian]
  24. Ghanbari A, Asgari F, Khoshrang H. [Barrasy va naghde farayande arzeshyabye ostad: chaleshha va rahkarhaye mojud]. Sabz Journal: Abstract of 10th National Congress of Medical Education. Shiraz: Shiraz University of Medical Science; 2009. [Persian]
  25. Jouybari L, Sanagou A, Sabzi Z. [Barrasiye didgah va tajrobie asatide daneshgahe oloom pezhshkye Golestan nesbat be farayande arzeshyabye ostad]. Sabz Journal: Abstract of 10th National Congress of Medical Education. Shiraz: Shiraz University of Medical Science; 2009. [Persian]

Faculty Attitudes Towards Student Ratings: Do the Student Rating Scores Really Matter?

Abdolhussein Shakurnia¹

Abstract

Introduction: Survey on faculty attitudes towards student ratings can reveal the strengths and weaknesses of faculty evaluation and be considered as an effective measure leading to higher quality. The purpose of this study was to investigate the effect of faculty evaluation scores by students on the faculty attitudes towards student ratings in Ahwaz Jundishapur University of Medical Sciences (AJUMS).

Methods: This cross-sectional study was performed in Ahwaz Jundishapur University of Medical Sciences. The population under study was all non-clinical faculty members and all students. The data was gathered using two instruments: the attitudes towards student ratings of instruction questionnaire and the student ratings of instruction questionnaire. Data was analyzed by SPSS-15 software, t-student and Spearman correlation test.

Results: There was a significant difference between the mean scores of low-rated and high-rated faculty attitudes towards student ratings (2.98 ± 0.45 vs. 3.45 ± 0.38 , $p < 0.001$). The ranges of the attitude scores of the low and high-rated faculties were 2.42-3.79 and 2.23-4.55, respectively.

Conclusion: The results indicate that there is a statistically significant difference in attitudes of faculty towards this form of evaluation between the low and high rated faculty. It is obvious that the faculty with high rating scores have more positive attitudes toward student ratings.

Keywords: Faculty evaluation, Student ratings, Faculty attitudes, Evaluation scores

Addresses:

¹ (✉)Instructor, Department of Immunology, Medical School, Ahwaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahwaz, Iran. E- mail: shakurnia@yahoo.com